

ти граничний розмір торгівельних націнок на сільськогосподарську продукцію та продукти переробних підприємств. Це зменшить кількість посередників; вирівняє рентабельність сфер виробництва, переробки та реалізації продукції; підвищить платоспроможний попит населення. В ціни на продукти сільського господарства і переробної промисловості необхідно також вводити більш жорсткі показники якості, стимулювати випуск нових видів продукції.

Висновки

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі узагальнення.

Ціни на основні продукти харчування та сільськогосподарську сировину мають регулюватися. Основним регулятором повинна виступити держава. Важливо ввести державне регулювання цін на основні види матеріально-технічних ресурсів. Також необхідно ввести граничні ціни на енергоносії і найважливіші види промислової продукції, що використовуються в АПК. Такі ціни необхідно індексувати з урахуванням інфляції.

Література

1. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдучкий, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко [та ін.]; за ред. П.І. Гайдучького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.

2. Вдовиченко М.Х. Соціально-економічний розвиток села / М.Х. Вдовиченко, М.К. Орлатий. – К.: Урожай, 1989. – 152 с.

3. Державна підтримка агросфери: еволюція, проблеми / О.М. Бородіна, С.В. Кирилюк, О.Л. Попова [та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О. М. Бородіної; Ін-т екон. та прогнозув. НАНУ. – К., 2008. – 264 с.

4. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому та зовнішньому ринках: наукова доповідь / за ред. В.М. Трегобчука, Б.Й. Пасхавера. – К.: Ін-т екон. та прогнозув., 2007. – 260 с.

5. Зміна фокусу аграрної політики та розвитку села в Україні: висновки та перспективи для руху вперед: зб. наук. праць / В. Меєрс, С. Дем'яненко, Т. Джонсон, С. Зоря [та ін.]. – К.: КНЕУ. – 2005. – 172 с.

6. Кириленко І.Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи / І.Г. Кириленко. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. – 452 с.

7. Мельник А.Ф. Державне регулювання економіки / А.Ф. Мельник. – К.: ІСДО, 1994. – 272 с.

8. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села / С.І. Мельник – К.: ННЦ «ІАЕ», 2004. – 428 с.

9. Розвиток сільських територій України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 751 с.

Е.Е. ІБРАГІМОВ,
к.е.н., доцент, Кримський факультет Запорізького національного університету

Моделювання впливу інтелектуальних активів на ефективність корпоративного управління з орієнтацією на знання

У статті розглянуто постановку проблеми впливу збільшення витрат на інтелектуальні фактори на ефективність корпоративного управління. Розроблені й обґрунтовані принципові підходи до формування системи управління інтелектуальними активами на вітчизняних підприємствах, конкретизовані методичні аспекти до аналізу ступеня впливу процесу формування, нагромадження і використання інтелектуальних активів на результативність функціонування корпорації в умовах ринку, що розвивається.

Ключові слова: капітал знань, інтелектуальні активи, корпоративне управління, економічна власність, продуктивність інформації.

В статье рассмотрена постановка проблемы влияния увеличения расходов на интеллектуальные факторы и эффективность управления предприятием. Разработаны и обоснованы принципиальные подходы к формированию системы управления интеллектуальными активами на отечественных предприятиях, конкретизированы методи-

ческие аспекты анализа степени влияния процесса формирования, накопления и использования интеллектуальных активов на результативность функционирования предприятия в условиях развивающегося рынка.

Ключевые слова: капитал знаний, интеллектуальные активы, корпоративное управление, экономическая собственность, продуктивность информации.

In the article the statement of the impact of increased spending on intellectual factors on performance management. Developed and proved fundamental approaches to management knowledge assets of domestic enterprises, specific methodological aspects to the analysis of the impact of the formation, accumulation and use of intellectual assets to performance operation of the corporation in an emerging market.

Keywords: knowledge capital, intellectual assets, corporate governance, economic ownership, the productivity of information.

Постановка проблеми. Одним із головних чинників, який впливає на успішну діяльність корпорації, є успішна взаємодія багатьох осіб, підрозділів і організацій, що входять до її складу.

Корпоративне управління є одним з ключових елементів для підвищення економічної ефективності, воно включає комплекс відносин між правлінням (менеджментом, адміністрацією) компанії, радою директорів, акціонерами і іншими зацікавленими особами. Корпоративне управління також визначає механізми, за допомогою яких формулюються цілі компанії, визначаються засоби їх досягнення і контролю над її діяльністю.

Важливість корпоративного управління для компаній полягає в його внеску до підвищення їх конкурентоспроможності та економічної ефективності завдяки забезпеченню:

- належної уваги до інтересів акціонерів;
- рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин;
- фінансової прозорості;
- запровадження правил ефективного менеджменту та належного контролю.

Успіх і довгострокова стійкість компанії в сучасному бізнесі багато в чому визначається ступенем її адаптації до динаміки змін, що відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищах функціонування підприємства. Очевидно, що адаптація є насамперед інформаційно-інтелектуальним і соціально-психологічним процесом. Рівень розвитку ринків в індустріально розвинутих країнах уже не дає можливості забезпечувати істотні переваги компанії тільки за рахунок матеріальних і фінансових факторів. Індивідуальні переваги і лідерство в усе більшому і більшому ступені стають наслідком ефективного використання унікальних по своїй природі факторів нематеріального, невловимого характеру, що включає в себе одержання, обробку, аналіз, інтерпретацію інформації; прогнозування, передбачення, моделювання змін; створення, використання, комерціалізацію баз знань, досвіду й інших інтелектуальних продуктів; формування внутрішньокорпоративної атмосфери інноваційної сприйнятливості, ділового й емоційного співробітництва (партнерства); розвиток прямих і зворотних комунікаційних каналів із зовнішніми аудиторіями. Цій особливості в даний час приділяється велика увага з боку закордонних дослідників.

Інтеграція України у світовий економічний простір, з одного боку, низький науково-технічний рівень, зношеність матеріальних активів і дефіцит фінансових ресурсів для їхньої модернізації – з іншого сприяють усе більшому підвищенню ролі інтелектуальних факторів функціонування підприємства. Інтелектуальний потенціал є, напевно, єдиним фактором, що можливо мобілізувати в досить короткий термін для завоювання стійкого положення на українському ринку в боротьбі із закордонними компаніями. Рівень накопичених загальних, наукових і професійних знань техніко-технологічного й економічного характеру, ступінь освіченості й культури трудових ресурсів, незважаючи на затяжний кризовий розвиток, зали-

шаються досить високими, а розуміння української ринкової специфіки взагалі може стати унікальною конкурентною перевагою вітчизняних компаній. Слід зазначити, що в умовах твердої конкуренції тільки унікальний характер інтелектуальних активів компанії може забезпечити в довгостроковому аспекті досить міцні монополні бар'єри для своєї зони одержання стабільних доходів на ринку. І, що дуже важливо, ця монополна зона охороняється законами в усьому світі.

У той же час кількісний взаємозв'язок між зусиллями компанії по створенню інтелектуального капіталу (витратами на формування інтелектуальних активів), з одного боку, й інтегрованих показників результативності її функціонування (наприклад, ринковою вартістю) – з іншого не є досить однозначним. Отже, постає питання про ефективність внутрішньокорпоративних процесів перетворення інформаційних й інших ресурсів в інтелектуальні активи з реальною ринковою вартістю, про створення відповідних управлінських структур, а також про формування діючих економічних механізмів цілеспрямованого стимулювання процесів нагромадження і розвитку інтелектуального капіталу суб'єктами національної економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Увага до ролі інформаційно-інтелектуальних факторів на мікрорівні актуалізувалася наприкінці 60-х – початку 70-х років нашого сторіччя. Вважається, що термін «інтелектуальний капітал» уперше був використаний Дж. Гелбрейтом у 1969 році. Значний внесок у розвиток питання з погляду уточнення змісту об'єкта дослідження і виділення його структурних елементів був внесений у 90-ті роки закордонними вченими і практиками. Т. Форт'юн, Л. Едвінсон і П. Саліван, Л. Прусак, І. Роос, І. Хіроякі підкреслюють взаємозв'язок накопичених корпорацією знань та її майбутніх можливостей, втілюваних у ринковій вартості.

Найбільш повне сучасне визначення інтелектуального капіталу надане К. Свейбі. У роботах П. Страссмана вивчається залежність між накопиченим капіталом знань компанії та її реальною ринковою вартістю у фармацевтичній промисловості США. Теоретичні й методичні аспекти кількісної оцінки і управління інтелектуальним капіталом компанії розглядаються в роботах Нортону і Каплана. У рамках теорії Конрада використовуються нефінансові індикатори для виявлення й керування нематеріальними активами (Монітор нематеріальних активів Свейбі).

Незважаючи на значний досвід робіт західних вчених у цій області, постійно мінливі умови суспільного виробництва викликають необхідність її постійної розробки. У вітчизняній науці і практиці дослідження проблем ідентифікації, оцінки і управління інтелектуальним капіталом на рівні компанії знаходиться в зародковому стані. Для більшості українських підприємств невідчутність інтелектуальних факторів, по суті, означає їхню незмірність і некерованість. Крім того, нестабільний характер української економіки і нерозвиненість ринкових відносин, накладають свій відбиток на процес

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

управління інтелектуальним потенціалом вітчизняних підприємств, що виключає можливість безпосереднього прийняття західних моделей, адекватних умовам стабільно функціонуючої економіки.

Таким чином, системне дослідження процесу формування акумулювання й ефективного використання інтелектуального капіталу компанії сьогодні здобуває все більшої актуальності для реформування української економіки і розробки соціально-економічної політики стимулювання економічного зростання і разом з тим характеризується відносною новизною, що в сукупності обумовлює необхідність поглиблення теоретичного і методичного пророблення проблеми.

Метою даної **статті** є теоретичне обґрунтування місця і ролі інтелектуальних факторів у загальній системі функціонування корпорації та постановка проблеми дослідження впливу витрат на інтелектуальний капітал на ефективність корпоративного управління, орієнтованого на знання.

Для досягнення даної мети передбачається вирішити такі основні завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз правомірності використання терміна «інтелектуальні активи» для позначення всієї сукупності інтелектуальних факторів функціонування компанії, уточнити методологічні підходи до ідентифікації і класифікації даних факторів, а також дати процесну інтерпретацію об'єкта в розрізі «ресурси – активи – результати».

2. Розробити й обґрунтувати методологічні підходи, конкретизувати методичні аспекти до аналізу ступеня впливу процесу формування, нагромадження й використання інтелектуальних активів на результативність функціонування корпорації в умовах ринку, що розвивається.

3. Здійснити спробу економетричного аналізу гіпотези про взаємозв'язок витрат компанії на інтелектуальні фактори і показників розвитку компанії в ринковій оцінці, для чого необхідно передусім обґрунтувати специфікацію моделі з погляду використовуваного набору змінних і характеру взаємозв'язків між ними з урахуванням особливостей вітчизняної економіки (див. рис.).

4. Досліджувати можливість одержання необхідних фактичних даних про конкретні об'єкти, оцінити ступінь їхньої вірогідності й порівнянності, обґрунтувати структуру і розмір вибірки; здійснити збір і обробку первинних даних.

5. Здійснити спробу інтерпретації результатів аналізу з погляду виявлення найбільш значущих параметрів, що впливають на ефективність процесів формування інтелектуальних активів на внутрішньокорпоративному рівні, а також з погляду створення діючих інструментів соціально-економічної політики стимулювання розвитку інтелектуального потенціалу всіх суб'єктів економічної системи.

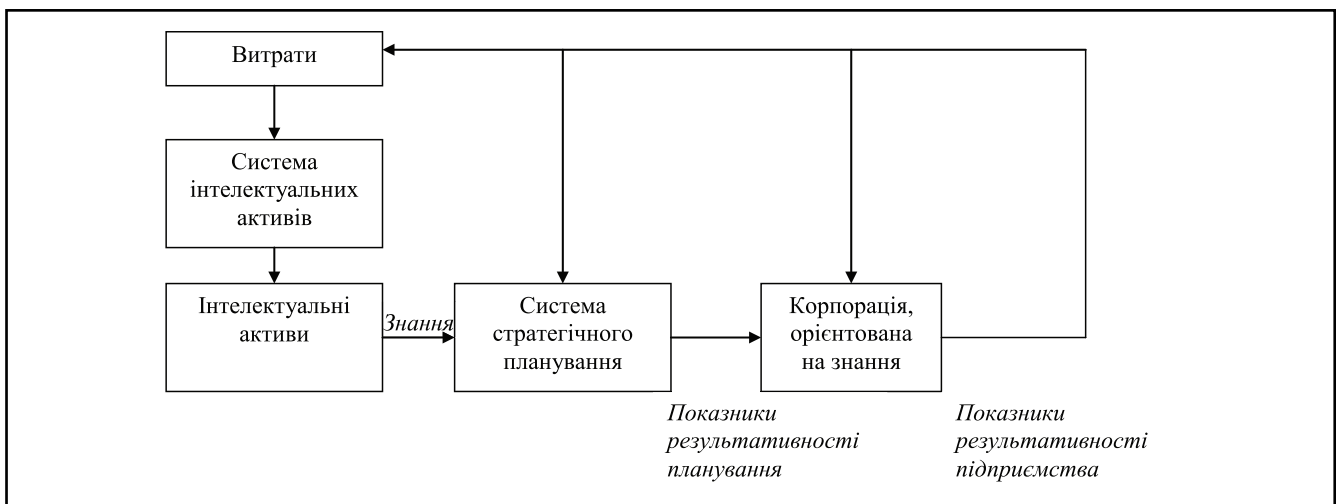
6. Розробити й обґрунтувати принципові підходи до формування системи інтелектуальних активів на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Уперше термін «інтелектуальний капітал» був застосований Томасом Стюартом [1, с. 121] і одержав розповсюдження серед теоретиків і практиків менеджменту. З тих пір визначення цього виду капіталу багаторазово коригувалося й доповнювалося.

Найбільш розповсюджені трактування досліджуваного поняття наведені в таблиці.

Аналіз трактування інтелектуального капіталу дозволяє констатувати два підходи до розкриття його сутності. Дж.К. Гелбрейт та К. Брадлі інтелектуальним капіталом вважають діяльність підприємства, яка дозволяє отримувати певні переваги на сучасному ринку. С. Уоллман та Е. Брукінг ототожнюють інтелектуальний капітал з активами підприємства, а саме людськими ресурсами, нематеріальними активами та положенням на ринку. Розкриваючи сутність досліджуваного об'єкта, друга група вчених допускає суттєве протиріччя. Визнаючи інтелектуальний капітал активами підприємства, вони вказують на відсутність їхньої вартості, а отже на неможливість наведення інформації про капітальні активи у фінансовій звітності підприємств. А, як відомо, основним критерієм визнання активів є можливість достовірного визначення їх вартості.

Вважаємо, що інтелектуальний капітал як економічна категорія – це вартість сукупності невлених активів,

Взаємозв'язок витрат компанії на інтелектуальні фактори і показників розвитку компанії

Тракування визначення «інтелектуальний капітал» зарубіжними авторами

Автор	Визначення інтелектуального капіталу
Томас Стюарт	Патенти, процеси, управлінські навички, технології, досвід і інформація про споживачів і постачальників [9]
Дж. К. Гелбрейт	Щось більше, ніж «чистий інтелект» людини, і містить певну інтелектуальну діяльність [11]
Стівен Уоллман	Активи, вартість яких згідно з балансовим звітом дорівнює нулю [11]
Кіт Брадлі	Перетворення знань і невловимих активів у корисні ресурси, що дають конкурентні переваги індивідуумам, фірмам і націям [13]
Енні Брукінг	Невловимі активи – людські ресурси, права на інтелектуальну власність, інфраструктуру і положення на ринку [14]

необхідних для максимізації прибутку підприємств шляхом підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку, що здатні приносити додаткову вартість.

На сьогодні необхідно вирішити, що саме є об'єктом управління на рівні підприємства – інтелектуальний капітал чи інтелектуальні активи. Як зазначено вище, капітал є економічною категорією, яка виражає на теоретичному рівні існуючі в сучасному суспільстві виробничі відносини. Оскільки в процесі корпоративного управління в цілому і стратегічного планування діяльності підприємства зокрема менеджерів цікавить не продукт минулого накопичення цінностей, а сформований завдяки інвестуванню капіталу економічний ресурс, призначений для здійснення майбутньої господарської діяльності, об'єктом управління на рівні підприємства виступають саме інтелектуальні активи.

З метою уточнення поняття «інтелектуальні активи» дослідимо сутність активів. Активами підприємства є контрольовані їм економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, що мають вартість та здатні генерувати дохід [2, с. 19]. У міжнародних стандартах фінансової звітності, а отже й у національних стандартах бухгалтерського обліку, за правилами яких формується інформація, необхідна для потреб управління, наведені такі критерії визнання активів:

1. Вони мають акумулювати в собі майбутню економічну вигоду.
2. Активи мають контролюватися підприємством у результаті минулих подій.
3. Їхня вартість може бути достовірно оцінена.

Отже, однією з необхідних умов визнання об'єкта інтелектуальним активом є можливість одержання в майбутньому економічних вигод від його використання. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначив економічну вигоду як «потенційну можливість одержання підприємством грошових коштів від використання активів» [3, с. 1]. Якщо буквально розуміти дану вимогу закону, що найчастіше і здійснюється на практиці, то економічна вигода може надходити тільки у вигляді грошових коштів, тобто при реалізації активів підприємством. За роз'ясненнями звернемося до міжнародних стандартів фінансової звітності, оскільки саме в них запозичене поняття «економічна вигода». Принципи підготовки і складання фінансової звітності визначають майбутню економічну вигоду як «потенціал, що може сприяти надходженню до підприємства, прямо або опосередковано, грошових коштів або їх еквівалентів» [4, с. 46]. У звичайних умовах,

виконуючи свої функції в процесі господарської діяльності, інтелектуальні активи побічно сприяють надходженню грошових коштів. Таким чином, у сучасних умовах господарювання інтелектуальні активи є необхідною умовою для виробництва конкурентоспроможної продукції або надання послуг, за які споживач готовий платити.

Наступною умовою визнання активів є можливість їх контролювання підприємством. З визначення активів, предствленого у нормативно-правових документах, незрозуміло, чи має контрольований об'єкт бути власністю підприємства або достатньо наявності прав володіння і користування ними. У навчальній літературі часто зазначається, що саме право власності на об'єкт є головним критерієм його відображення в активі, тобто обидва поняття наповнюються однаковим змістом. «Актив має контролюватися підприємством, тобто знаходиться у власності підприємства» [4, с. 112]. Таким чином, виникає необхідність розкриття сутності поняття «контроль» і його подальшої конкретизації.

Вихідною точкою даного дослідження є визначення принципів, відповідно до яких має формуватися необхідна для управління інформація. Для менеджерів важливо оцінити можливість підприємства «генерувати грошові кошти і їх еквіваленти» [5, с. 36], а також максимально реально визначити та оцінити результати діяльності.

На фінансовий стан підприємства впливає використання активів, що приносять йому економічну вигоду. Такими можуть бути не тільки власні інтелектуальні активи, а й ті, що знаходяться в тимчасовому користуванні. Таким чином, як власні, так і ті, що використовуються тимчасово, ресурси з однаковою ефективністю можуть застосовуватися в господарській діяльності підприємства і приносити дохід. Тому зазначені об'єкти в однаковій мірі є активами підприємства.

Виходячи з принципу превалювання економічної сутності операції над її юридичною формою право юридичної власності не має бути визначальним при визнанні інтелектуальних активів. Як зазначив Каннінг, «основний критерій при визначенні, чи є даний об'єкт активом, чи ні, носить скоріше економічний характер, ніж юридичний» [6, с. 19]. Тому, говорячи про право власності на активи, необхідно мати на увазі власність з економічної точки зору, тобто власність де-факто.

Слід зазначити, що принцип економічної власності застосовується в ряді країн. Так, відповідно до Торговельного кодексу Німеччини користувач є економічним власником активу за умови, що він приймає на себе ризик використання і

пов'язані з ним витрати. При цьому даний об'єкт може бути юридичною власністю іншої особи. У Франції Бріжіт Райбо Тюрілло вперше ввела поняття субстанціональної власності, що припускає «включення до складу власності частини за-собів, якими реально розпоряджається адміністрація під-приємства» [7, с. 145].

Отже, на нашу думку, концепція контролювання інтелекту-альних активів припускає дотримання таких умов:

- підприємство приймає на себе ризики, пов'язані з вико-ристанням активів. Дані ризики можуть відрізнитися залеж-но від способу отримання і призначення інтелектуальних ак-тивів. При придбанні активу за плату підприємство несе ри-зики на суму його купівельної вартості. Стосовно інтелекту-альних активів, якими підприємство може лише користува-тися, не маючи права розпорядження (вкладення в інтелек-туальні здібності працівників), ризики виражаються у формі втрати цих вкладень у разі втрати спеціаліста;

- актив, що використовується в господарській діяльності, приносить економічні вигоди;

- підприємство обмежує доступ інших осіб до одержання економічних вигод від даного об'єкта.

Включення у визначення активів критерію контролюван-ня, а не юридичних прав робить його більш надійним в оцін-ці здатності суб'єкта господарювання користуватися май-бутніми економічними вигодами від використання інтелек-туальних активів.

Розкривши особливості контролювання активів підпри-ємствами, можна зробити висновок, що дане поняття шир-ше, ніж юридичне право власності, оскільки визначає мо-жливість підприємства одержувати майбутні економічні ви-годи від використання активу. А виходячи з цілей фінансової звітності в балансі мають відображатися інтелектуальні ак-тиви саме контрольовані підприємством.

Дослідження сутності поняття активів підприємства до-зволяє значно розширити види інтелектуальних активів. Так, розкриття критеріїв визнання активів свідчить про необґрунтованість віднесення витрат на навчання, підви-щення кваліфікації та інші форми набуття професійних знань працівників до витрат поточного періоду. Оскільки підприємство може оцінити професійні знання працівників (оскільки несло витрати на його навчання), наявність таких знань приносить економічну вигоду та суб'єкт господарю-вання обмежує доступ інших осіб до одержання економічних вигод від інтелектуальних ресурсів людини (поки вона є пра-цівником підприємства), вважаємо, що такі витрати підляга-ють капіталізації, тобто збільшують активи підприємства. Таким критеріям відповідають й витрати на створення імід-жу підприємства. На цьому етапі постає питання оцінки і виміру нематеріальних активів.

Як основний вимірник віддачі від вкладення в інтелекту-альні активи Пол Страсман запропонував «віддачу від ме-неджменту». Даний показник вимірюється як відношення вартості, доданої менеджментом, і витрат на менеджмент.

Відповідно під вартістю, доданою менеджментом, розумі-ється залишок від всіх витрат, тобто різниця між чистим прибутком і вартістю капіталу. Під витратами на менеджмент розуміються всі непрямі витрати, одержувані як різ-ниця між загальними і прямими витратами. Віддача від ме-неджменту розуміється автором як віддача від використо-вування інформації, що набуває статусу знань, підприєм-ством, а витрати на менеджмент – як витрати на її отриман-ня. Тому «віддача від менеджменту» відображає ефектив-ність перетворення інформації на знання на підприємстві. Для наближеної оцінки віддачі від менеджменту П. Страс-ман вводить поняття продуктивності інформації, де в зна-меннику непрямі витрати, не спостережувані статистично, замінені на загальні, збутові і адміністративні витрати, дані про яких містяться у звітах зарубіжних компаній.

Висновки

Вплив інтелектуальних факторів на результативність функціонування окремих економічних суб'єктів і на еконо-мічне зростання у цілому досить давно є об'єктом пильної уваги дослідників і фахівців–практиків; при цьому відзнача-ється особливий характер і постійно зростаюча роль таких факторів у міру розвитку продуктивних сил й ускладнення механізмів взаємодії ринкових суб'єктів.

Виявлення відмінностей між інтелектуальним капіталом та інтелектуальними активами дозволило уточнити понятій-ний апарат з позиції впливу інтелектуальних факторів на рі-вень ефективності функціонування підприємства. Встано-влено, що інтелектуальний капітал є макроекономічною ка-тегорією, що розкриває соціально–економічні властивості невловимих активів. На рівні корпоративного управління підприємством доцільно вживати термін інтелектуальних активів як невловимих ресурсів підприємства, що сформо-вані за рахунок інвестованого в нього інтелектуального ка-піталу, контролюються ним, мають вартість та здатні прино-сити економічну вигоду.

Дослідження сутності поняття активів підприємства до-зволяє значно розширити види інтелектуальних активів. Розкриття критеріїв визнання активів свідчить про право-мірність капіталізації витрат на навчання, підвищення квалі-фікації та інші форми набуття професійних знань працівни-ків та на створення іміджу підприємства, а не віднесення їх до витрат поточного періоду.

Зростання вартості капіталу знань компанії є найважливі-шим показником її успіху в еру інформації. Ця теза має сприя-ти зміні позиції фінансових директорів і інших керівників еко-номічних служб по відношенню до вартості інформації. На-приклад, якщо компанія розбирає на металобрухт 100 під-йомників до того, як вони повністю виробляють свій ресурс, це було б зафіксовано бухгалтерією як втрата. Але якщо 1000 співробітників, на професійну підготовку яких витрачено при-наймні \$150 млрд., покидають корпорацію, жоден із фінансо-вих звітів не відображає це як втрату. Більше того, ринок акцій

може показати це як вигоду. Безліч недоліків у сьогоднішній практиці управління інтелектуальними активами призводить до того, що бухгалтерським показникам віддають перевагу над активами, що генеруються за допомогою знань.

Таким чином, кожний менеджер має стежити за тим, яка частина його накладних витрат є тимчасовою і скільки йде на формування капіталу. Такий моніторинг можливий, якщо відстежувати перетворення накладних витрат фірми в капітал знань.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є дослідження і оцінка впливу людського капіталу на ефективність стратегічного планування діяльності підприємства з орієнтацією на знання.

Література

1. Управление знаниями: Хрестоматия. 2-е изд. / Пер. с англ. под ред. Т.Е. Андреевой, Т.Ю. Гутниковой; Высшая школа менедж-

жмента СПбГУ. СПб.: Изд-во «Высшая школа менеджмента», 2010. – 514 с.

2. Бланк І.А. Управління активами. – К.: Ніка-Центр, 2000. – 720 с.

3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України, прийнятий ВРУ 16.07.99 №996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №40.

4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.

5. Козырев А.Н. Интеллектуальный капитал: новая парадигма оценки бизнеса и нематериальных активов. – М.: ВНИЦ, 2001. – 548 с.

6. Canning J. The Economics of Accountancy. New York: Roland, 1929.

7. Paul A. Strassmann. Assessment of Productivity, Technology and Knowledge Capital / <http://www.infoeconomics.com/>, 2000. – 93 p.

Т.О. ІВАНОВА,
Національний університет харчових технологій

Результативність діяльності підприємства як визначальний критерій успіху

У статті розглядається сутність поняття «результативність» діяльності підприємства. Досліджено суттєві відмінності понять «результативність» та «ефективність». Висвітлено думки різних вчених-економістів щодо даних понять. Подано авторське визначення поняття «результативність».

Ключові слова: результативність, ефективність, внутрішньоекономічна діяльність, зовнішнє середовище.

В статье рассматривается суть понятия «результативность» деятельности предприятия. Исследованы существенные отличия понятий «результативность» и «эффективность». Изучены и приведены мнения разных ученых-экономистов относительно данных понятий. Приведено авторское определение понятия «результативность».

Ключевые слова: результативность, эффективность, внутриэкономическая деятельность предприятия, внешняя среда.

Essence of concept to «effectiveness» activity of enterprise is examined in the article. Investigational substantial differences of concepts «effectiveness» and «efficiency». Opinions of different scientists-economists are reflected in relation to these concepts. Author determination of concept «effectiveness» is given.

Keywords: effectiveness, efficiency, internal economic activity, external environment.

Постановка проблеми. Аналізуючи діяльність лідерів ринку, очевидним стає, що для того, щоб бути успішним та вижити в надскладних умовах протягом тривалого часу, організаційна система такого суб'єкта господарювання має бути як ефективною, так і результативною.

Досвід функціонування найбільш конкурентоспроможних підприємств у ринкових умовах показує, що першоджерелом їхнього успіху є визначення правильних цілей функціонування та орієнтація діяльності на безпосереднє їх виконання з мінімально можливими втратами та помилками. Підприємство вважається успішним, якщо воно досягло поставлених цілей, а саме його діяльність була результативною. У свою чергу, дослідження вітчизняних та світових вчених показують, що для досягнення підприємствами конкурентоспроможних позицій на ринку необхідно раціонально керувати не лише ресурсами, що використовуються для виробництва, а й здійснювати ефективне управління результатами, тобто застосовувати результативний підхід щодо управління підприємствами, використовувати гнучку систему менеджменту результатів, відповідно як до внутрішньої, так і до зовнішньої діяльності підприємства. Таким чином, як термін, який характеризує успіх в умовах ринку, слід розглядати категорію, під якою розуміють ступінь пізнання об'єктивної економічної діяльності, результат, як засіб його пізнання.